

והי אחיך עמך. רישיה דקרא צרביט קאי אל תקח מאתו וגו': אם ישמו שניהם וימותו. כלמא שאין מספיק לשניהם: ואם ישסה האחד מגיע לישוב. וימלא מים: עמך. מיין קודמין: אינהו הוא דאין חייבין להחזיר. כהמלצה (ז) רצה

HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא סב.

עין משפט
נר מצוה

פ"ד א ב ג ד מ"י פ"ד מהל' מלוה וזה הל' ד סמנ' לאון קנז טושי"ע י"ד ס' קסא סע"ו: מ"ז ה"י שם הל' ג סמנ' שם:
ז ו' מ"י שם הלכה ב' וסמנ' שם טושי"ע שם ס"י קס סע"א:

תורה אור השלם
1 אל תקח מאתו נשך ותרביט ויראת מאלהיך וחי אהיך עמך:
ויקרא כה לו
2 אלהים לא תקבל וקשיא בעמך לא תאור. שמות כב כז

מוסף רש"י

אין חייבין להחזיר. דכתיב ויראת את הגולה אשר גזל והניח לא גזול מיד, דקיניסו בשניו רשות, וקסבר רשות יורש כרשות לוקח דמי (ב"ק צד.). וכל דבר המסורים. דבר הניכר לביטוי הוא שגול פלוני והימיה לירשיו (שם). וזה בעושה מעשה עמך. זה לא עשה מעשה עמו ואין חייבין בכבודו (שם). ומאי ניהו מלוה רבית אע"פ שגבו מחזירין. וכ"ש לא גבו דמקרינא שטרט (שם).

אי עשה תשובה מאי בעי גביה. ל"מ"ד רבית קלוזה יולאה זדיינין פריך שפיר דהיה לו להחזיר ואפילו למאן דלא חזרה יולאה מ"מ היה לו להחזיר משום לעז ובושת וכיון דלא חזרה גס צניו אין להם לחוש לכבודו: גזלן מאי אע"פ שגבו משום איכא. וא"ת דקאי על פי שגבו משום מלוה צרביט נקטי' וי"ל דא"כ גזלנין למאי תננהו פשיטא דמחזיר להכי איצטריך ליה לשנויי הגולנין מאי ניהו מלוי צרביט:

תנאי היא. וא"ת דצהגול (ב"ק דף טז.) משני דמחזירין ללאת ידי שמים ואמאי לא משני נמי הכא הרי והתם נמי אמאי לא משני תנאי היא דממורה מחזירין דהכא קאמר אליבא דר' יוחנן ולדידה דלאמר אינה יולאה זדיינין אף ללאת ידי שמים אינו כריך להחזיר ולכן לא מני לשנויי הכא אללא תנאי היא וסוגיא דהתם אחי כההוא תנא דאית ליה יולאה זדיינין דפריך אהיה צרייתא דסברה דמן התורה מחזירין אללא משום מעשה שהיה תקנו דאין מחזירין ופריך מהך צרייתא דהוא לאחר התקנה ותנאי דהכא נתלקו אללא יולאה זדיינין מן התורה ודלא [א] כפי ריב"ז דפירש לעיל למורה יתן שיש לו להחזיר מיראת שמים ולא להשבות על פי בית דין:

לא מאי קום עשה לקרועי שטרא. פרש"י וכולהו סבירא ליה כוותיה דר' יוחנן דאי גבו אין מחזירין דמו ליכא קום עשה לאהדורי רבית ופלוגתייהו בלא גבו וקשה דמעיקרא פריך אדר' יוחנן ומשני תנאי היא ופלוגתייהו צרבי צרבי יוחנן דכולהו סבירא ליה כוותיה כל שכן דלאמר ליה שפיר טפי וי"ל דמעיקרא ודאי סבר דפליגי בלאו דואל תקח מאתו נשך ופליגי צרבי יוחנן ורבי אלעזר ומסיק דכולהו אית ליה דר' אלעזר ולא לקי אללאו דאל תקח משום דניתק לעשה הוא בהשגה אבל פליגי בלאו דלא תשימון היכא דלא גבה עדיין הרבית דת"ק סבר מד כשנכתב השטר נגמרה השומא והו כאלו גבה כבר ואין עוד תקנה לתקן הלאו דלא תשימון ור' נחמיה ורבי אלעזר ז"ל סברי לאו דשומא מתלא תלי וקאי שאם יקרע השטר קודם שיגבה פטור והמקשה לא הצין יפה טעמו ופריך אי כגבוי דמי כו' ואי לאו כגבוי דמי אמאי חייב לרבין ומשני לאו כגבוי דמי וטעמייהו דרבין דסברי משעת כתיבה נגמרה השומא וא"ת והיכי ס"ד מעיקרא דפליגי באל תקח הלא אמרינן לקמן (דף עה:) דערב אינו עובר אללא משום לא תשימון בלכז וי"ל דהיינו כשהערב לא קבל רבית מן הלוה אבל הכא שהערב קבל רבית מן הלוה ונתנו למלוה לכך חייב גס משום אל תקח למ"ק ואם תאמר ואמאי לא דחי דכולהו סבירא ליה כו' אלעזר ופליגי אי חייב על לאו הניתק לעשה אי

והי אחיך עמך אהדר ליה כי היכי דניחי (ו) ורבי יוחנן האי וחי אחיך עמך מאי עביד ליה מבעי ליה לכדתניא שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים אם שותין שניהם מתים ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב דרש בן פטורה מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יבא אחד מהם במיתתו של חברו עד שבא ר' עקיבא ולימד וחי אחיך עמך חייך קודמים לחיי חברך מיתיבי (ז) הניח להם אביהם מעות של רבית אע"פ שיודעים שהן של רבית אינן חייבין להחזירין (ח) הא אביהן חייב להחזיר בדין הוא דאבוהון נמו לא מיהייב להחזיר ואידי דקא (ט) בעי למתני סיפא (י) הניח להן אביהם פרה וטלית וכל דבר המסוים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהם תני נמי רישא ברדיהו והני מפני כבוד אביהם מי מיהייבי קרי כאן (יא) ונשיא בעמך לא תאר (יב) בעושה מעשה עמך כדאמר ר' פנחס משמיה (יג) דרבא בשעשה תשובה הכא נמי בשעשה תשובה אי עשה תשובה מאי בעי גביה ישאל הספיק להחזיר עד שמת (יד) מיתיבי הגולנין ומלוי רבית אע"פ שגבו מחזירין גולנין מאי אע"פ שגבו איכא אי גזול גזול אי לא גזול גולנין קרית להו אלא אימא גולנין (טו) מאי ניהו מלוי רבית אע"פ שגבו מחזירין תנאי היא דתניא רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב "פוטריין את המלוה ואת הערב מפני שיש בהן קום עשה מאי קום עשה לאו משום דאמרינן להו קומו אהדורו מכלל דתנא קמא סבר לאו בני אהדורי נינהו לא מאי קום עשה לקרוע שטרא מאי קסבר אי קסבר (טז) שטר העומד לגבות כגבוי דמי (יז) והא עבדו איסוריהו ואי לאו כגבוי דמי הא לא עבוד ולא כלום לעולם קסבר שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי והא קא משמע לן דשומא מילתא היא הכי נמי מסתברא דתנן יואלו עוברים בלא תעשה המלוה והלוה הערב והעדים בשלמא כוליהו עבוד מעשה אלא עדים מאי עבוד אלא לאו שמע מינה דשומא מילתא היא ש"מ אמר רב ספרא כל שאילו בדניניהם מוציאים מלוה למלוה בדניניהו מחזירין מלוה ללוה כל שאילו בדניניהם אין מוציאים מלוה למלוה בדניניהו אין מחזירין מלוה ללוה א"ל אביי לרב יוסף וכללא הוא והרי סאה בסאה דבדניניהם מוציאים מלוה למלוה ובדניניהו אין מחזירין מלוה ללוה אמר ליה אינהו בתורת פקדון אתא לידיה א"ל רבינא לרב אשי והרי משכנתא בלא נכיייתא דבדניניהם מוציאים מלוה למלוה ובדניניהו

לאו וי"ל (ט) (דהכא) הלכה דפטור ועוד דריש תמורה (דף טז:) מי קדמו חטין באכלאזי כמו כן הייתי שומרת צבית ומוכרת צבוקר: לכ"ע פטור:

והי אחיך עמך. רישיה דקרא צרביט קאי אל תקח מאתו וגו': אם ישמו שניהם וימותו. כלמא שאין מספיק לשניהם: ואם ישסה האחד מגיע לישוב. וימלא מים: עמך. מיין קודמין: אינהו הוא דאין חייבין להחזיר. כהמלצה (ז) רצה וחי אחיך עמך לדידיה הוא דאזהריה כהמנא האדר ליה דנימי צהדך דסיפיה דקרא ארישיה קאי אל תקח ואם לקחת המזר אבל לצדיה לא אזהר: דין הוא כו'. כרבי יוחנן דהאי וחי אחיך לכד"ע: המסוים. שניכר שהוא גול ואזניהס מוכר זה לקלון: דר' פנחס סבוף שומר כקדוש (תגינה דף טז.) גולנין קריס לכו. בתמיה: פוטריין אה המלוה ואם הערב. מן לא מעשה ומלקות: מפני שיש בהן קום עשה. והוה ליה לאו הניתק לעשה: קומו אהדורו. מנה גביתס. והוה נתקן לעשה כדאמרינן אל תקח ואם לקחת המזר וחי אחיך: לאו בני אהדורי נינהו. וחי אחיך לכד"ע: לא. לעולמי נינהו. וחי אחיך גרידתא קפיד אללא אשומא לך אם גבה דברי הכל אינו מתוקן צמורה מן המלקות דאין כאן ניתק לעשה והאי דמי פטורין בשלם גבו דהתם לא הואי אללא שומא בעלמא ששמו עליו נשך על ידי תנאי ואמו רבי נחמיה ור' אלעזר למימר דלא תשימון עליו נשך דקאמר רחמנא לאו אשומא גרידתא קפיד אללא אשומא הבא לדי גבוי וכל כמנה שלם גבו איכא קום עשה לקרועי שטרא. והשתא ספיקין ואזיל לפרושי שנייהו מאי קסבר כו'. כגבוי דמי. שהרי שיעבד לו קרקעותיו על הקרן ועל הרבית: עבדו לאיסוריהו. וקריעתו היא השטמא ואם גבו נמי הו מיהייבי ליה לאהדורי: לא עבד כלום. ומאן פליג עלייהו: לעולם לאו כגבוי דמי. ואשומא גרידתא מחייב ליה תנא קמא: דסן כו'. ואי אמרת לא מחייבי עד דגבו בשלמא כוליהו עבדי מעשה צבתייהו מלוה גובה מן הערב והערב מן הלוה הלוה נתן ציד המלוה ועבד בלא תשך (דברים כג) אללא עדים מאי עבדו: אללא לאו משום שומא. הלך מלוה וערב נמי מתחילתן חייבין משום שומא: צבתייהס. של אומות שלא נאסר להם רבית: מוציאין מן הלוה למלוה. אם אין לו משכון ע"י תנאי צבתייהס גבה מחזירין לו כר' אלעזר. ולקמיה פריך ליה מאבאק רבית דבדניניהס מוציאין וצדיניהו אין מחזירין: כל שצדיניהס אין מוציאין. מפרש לקמן: וצדיניהו אין מחזירין. את העודף ציורק שהוקירו החטים בשעת תשלומין דהא אבאק רבית הוא: אינהו צבורה פקדון אהו לדידי. אינהו כי מגבו סאה בסאה מן הלוה למלוה לאו בתורת רבית קא מגבו ליה אללא בתורת פקדון הוא צבתייהס דהא סאה מסר לו צידו וכי אמר רב שצדיניהס מוציאין בתורת רבית בלא נכיייתא. מלוה מעות על הכרס ואוכל את הפירות ואינו פוסק לנכות לו מן החוב כלום בשביל אכילתו ואוכל צמורת רבית: פוסק לנכות מוציאין. אם אכל

(א) ע"י מוס' ע"י ו. ד"ה והשתא. (ב) ב"ק דל: קרב. (ג) ספ"ה. (ד) אשת ל: תשי"ן. (ה) ב"ק דל: (ו) ג"י שם סהדרין פה. יצמנת כב: (ז) נלמ' מה: צ"צ. ד. ממת. (ח) ג"י שם תגינה כו, (י) ובימנות איתא דרב פפא ונחגיבה איתא דרב ונבנהדרין וב"ק איתא כדאמר רב פנחס בשעשה. (יא) וצמנת לכו: (יב) וצ"ל. (יג) וצמנת (ט) [לפניו איתא רבא]. (טד) פ"י וע"י רבית כהא לכו. רש"י (ט) [צ"ל דהיי].

הגהות הב"ח

(א) גמ' כי היכי דנימי בהדר ור' יוחנן: (ב) שם א"ת חייבין להחזיר אינהו הוא דאין חייבין להחזיר הא אבוהון חייב להחזיר: (ג) שם ומאי ניהו: (ד) שם כגבוי דמי הא כ"ל וזהו ו' מתקן:

גליון הש"ס

גמ' א"ל רבינא לרב אשי. עיין לקמן סו ע"א מוס' ד"ה פירי ודף סד ע"ב מוס' ד"ה ולא ודף קיד ע"ב גבוי דמי מאי קאמר:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה תנאי. כפי ריבין כו'. ניב ורי"פ נ"י אללא העש"א ככתב מוס' (ועמ"ש רבנו יצחק ס"י קס"א ס"ק ז'):

לאו וי"ל (ט) (דהכא) הלכה דפטור ועוד דריש תמורה (דף טז:) מי קדמו חטין באכלאזי כמו כן הייתי שומרת צבית ומוכרת צבוקר: לכ"ע פטור: